

mōndig

vlammen

doops
gezinden

vooraf

Machteld Stam

Mijn schoonmoeder hoopt binnenkort haar 98e verjaardag te vieren. Tot ieders vreugde is ze geheel bij de tijd. Haar horloge daarentegen loopt twintig minuten achter. Het is een gouden sieraad dat ze lang geleden van haar ouders heeft gekregen. De juwelier bij haar in de buurt vindt ze te duur. Ze vraagt mij haar horloge naar een juwelier in mijn woonplaats te brengen en te informeren naar reparatie en kosten. Wanneer ze haar horloge afdoet, ziet haar pols er kaal uit zonder het vertrouwde uurwerk.

De juwelier vertelt mij dat het uurwerk door een horlogemaker uit elkaar gehaald moet worden en daar zit een prijs aan. Ik vertel de verkoopster dat ik zal overleggen met mijn schoonmoeder. 'Ze is 97', zeg ik erbij. Trots voeg ik eraan toe dat ze nog elke dinsdag op haar scootmobiel naar de markt rijdt voor haar boodschappen en het

wereldnieuws op de voet volgt. De verkoopster ontsteekt in enthousiasme. 'Wat geweldig, iemand die op zo'n hoge leeftijd nog alles doet en kan. In het leven draait het uiteindelijk toch meer daarom, dan om sieraden en uiterlijk vertoon.'

Terwijl de verkoopster haar bewondering uit voor mijn actieve en vitale schoonmoeder, denk ik na. Het horloge vertegenwoordigt een leven vol herinneringen. Zolang mijn schoonmoeders hart blijft kloppen van levenslust, is het tikken van haar horloge een onderdeel van haar bestaan. Het vertegenwoordigt niet alleen de tijd, maar ook haar levensverhaal en haar onverwoestbare geest. Daar kan geen prijs tegenop. Ik besluit dat ze als cadeau voor haar verjaardag het gerepareerde horloge krijgt.

koormuziek

shchedryk

Kalle Brüsewitz

Honderd jaar geleden was het oorlog in Oekraïne. Velen moesten vluchten voor de eindeloze ellende. Op het centraal station van New York kwam een koor aan, gevlucht uit Oekraïne. Ze hadden alleen nog hun muziek. In Carnegie Hall zongen ze *Shchedryk*. Als lied van hun vrijheid. Als bevrijding van de ellende. Dit lied is inmiddels

een Amerikaanse klassieker geworden: *Carol of the Bells*.

Kerst 2022. Het is weer oorlog in Oekraïne. Er komt weer een koor aan op het centraal station van New York. Een koor met tieners. Gevlucht voor de gruwelen in eigen land. En daar staan ze dan. Met hun telefoons om filmpjes te maken en die te laten zien aan het thuisfront. Ze lachen en zijn uitgelaten. Ze zijn even veilig, in

de grootste en imposantste stad van de wereld. Met de wereld aan hun voeten. Ze zetten een lied in. De geschiedenis herhaalt zich. Niet alleen de keiharde werkelijkheid van oorlog, maar ook de muziek. *Shchedryk* klinkt weer. Uit al die kelen. Alsof hun leven ervan afhangt.

Het optreden is te vinden op YouTube, zie Kyiv Children's Choir *Shchedryk*.

colofon

Mondig+ is een liturgische, pastorale uitgave van de Algemene Doopsgezinde Sociëteit en verschijnt zes keer per jaar, in het hart van *Mondig*.
Redactie Kalle Brüsewitz, Marijke van Duin, Essemie van Dunné,

Jeannette den Ouden, Machteld Stam & Machteld van Woerden
Ontwerp & opmaak Susan de Loor, Kantoordeur Haarlem
Druk GBU printmedia
Oplage 5.000

Papier Maxi Offset
FSC-mix credit gecertificeerd
Contact redactie
Singel 454 | 1017 AW Amsterdam
020 623 09 14 | communicatie@ads.nl
www.doopsgezinden.nl
© ADS 2024

Ons huis, mijn huis,
het heilig huis, waar ik Jou ontmoet.
Begrepen maar meer mensen wat we er doen,
waarover we spreken,
waartoe we zwijgen.

Begrepen ze het maar.
100.000 woorden spreek ik uit en nog...
Het zijn maar stenen en planken,
het is maar een plein.
De Ene woont net zo goed onder de brug,
als in dit huis.

Maar als ze er handeldrijven,
geld maken van verlangens,
van wanhoop,
van armoede.
Als ze dat doen,
ik stik in mijn eigen woorden,
stoom uit mijn oren,
vuur uit mijn ogen,
mijn lijf brandt.

Alles kapot.
Wat is er niet duidelijk aan het woord
heilig?

Een lichtend vuur dat nooit meer dooft...

Het was midden op de dag, Mozes hoedde de kudde schapen van zijn schoonvader, naar wiens huis hij vanuit Egypte gevlucht was, terwijl zijn volksgenoten in dat land onderdrukt werden.¹

Plotseling zag hij een vuurvlam omhoog schieten vanuit een braamstruik een eindje verderop. Nieuwsgierig geworden, omdat de struik niet leek te verteren, week hij van zijn pad om te gaan kijken naar dit wonderlijke schouwspel. Midden uit het vuur kwam een stem die hem bij zijn naam riep: 'Mozes, Mozes!'

Het lijkt erop dat Mozes geen tel twijfelde dat hij hier te maken had met de Eeuwige, de onzichtbare, die via het vuur aan hem 'verscheen', want hij antwoordde meteen: 'Hier ben ik'.

De twee gingen in gesprek, de Ene maakte zich bekend als de 'God der vaderen, die nabij is en zal zijn', de ander kreeg de opdracht om zijn volk te bevrijden van het slavenjuk in Egypte, een taak waar hij zich helemaal niet toe in staat achtte. Toch liet hij zich overreden deze immense opdracht te aanvaarden, nadat de Ene hem had toegezegd: 'Ik ben bij je'.

Op de meest onverwachte momenten gebeuren er soms dingen die je leven totaal op zijn kop zetten. Dat is het onvoorspelbare, het prachtige,

het soms intens verdrietige, maar ook het wonderlijke van ons bestaan. Ook in ons georganiseerde leven kunnen er plotseling voorvallen zijn, die je niet had zien aankomen en waar je je ook niet op had kunnen voorbereiden. Toch kan zo'n plotselinge gebeurtenis je leven ingrijpend en voorgoed veranderen. Dat kan door een verlieservaring zijn, maar denk ook eens aan een eerste heftige verliefdheid. Je bent totaal van slag én in vuur en vlam! En eigenlijk kan het bij 'gewone' ontmoetingen tussen mensen ook zo gaan: een vonk springt over en er ontstaat intens contact. Zo stel ik me graag een ontmoeting met God voor, daartoe uitgedaagd door deze bijzondere bijbelse verhalen.

Het was niet alleen Mozes, die lang geleden deze ontmoeting meemaakte. Bij het vandaag lezen, herlezen en nadenken over de oude tekst uit Exodus kan mij ook ineens een licht opgaan, kan het wonderlijke dat hier plaatsvindt me raken, juist door het niet weg te verklaren. Ik probeer ontvankelijk te blijven voor wat niet verklaarbaar is, maar er wel IS. Je kunt immers 'liefde' of 'vertrouwen' ook niet verklaren, maar daarom

afbeelding Claude Mellan
Mozes en de brandende braambos, 1663
Rijksmuseum, Amsterdam

blijf ontvankelijk voor het onmogelijke

is het er wel en het kan je ineens beetpakken, inspireren en bemoedigen. Dat doet liefde, of hartstocht, dat doet ook de plotseling gevoelde nabijheid van de Ene.

Mozes is de geschiedenis ingegaan als de bevrijder van zijn volk uit het angstland Egypte, na lange jaren van slavenarbeid aldaar. Hij vertrouwde de onzichtbare God, die zich met vuur manifesteerde en dat ook deed tijdens de lange tocht door de woestijn. Zoals het in Deuteronomium verteld wordt, waar Mozes tot het volk zegt: 'de Heer ging voor u uit op de weg (...) 's nachts in een vuur om u te doen zien op de weg waarlangs u moest gaan, overdag in een wolk.'² Het vuur en de wolk zijn de boodschappers van de nabijheid van de Ene, dag en nacht.

Wij kennen vooral de alles verterende werking van vuur en dat is wat verwarrend als we het in verband proberen te brengen met bovenstaande verhalen. Vuur kan werkelijk destructief zijn, maar in overdrachtelijke zin is het juist een enorme hulp om in actie te komen ten behoeve van anderen. De bijbelse verhalen spelen met de twee kanten van het woord om het wonderbaarlijke aanschouwelijk te maken. Laten we vooral in het oog houden dat er in Exodus gesproken wordt over vuur dat het braambos niet verteert! Daarmee krijgen we nog een aanwijzing dat het hier om beeldspraak handelt, passend bij het wonderlijke van de (bijna) godsverschijning. Het kan niet en juist daarom gebeurt het. Het wonderbaarlijke heeft

óók zeggingskracht. De impact van dit onwaarschijnlijke gebeuren was heel groot en niet alleen maar figuurlijk of overdrachtelijk, want Mozes is de onmogelijk geachte weg gegaan die uiteindelijk naar vrijheid voor zijn volk zou leiden.

De Israëlieten leefden daarna afwisselend in vrede, oorlog, bezetting door vreemde mogendheden, ballingschap, omkeer en terugkeer. Vervolgens werden zij opnieuw bezet en onderdrukt door de Romeinen toen er een tweede Mozes opstond, die de oude teksten uit de Tora, de Psalmen en de Profeten zeer serieus nam en

*Uit uw verborgenheid, voorbij aan onze grenzen,
straalt licht te eeuwigheid als daglicht voor de mensen.
Uw wijde hemel welft zich rond over de aarde,
Gij zult op vaste grond ons voor het donker sparen.*

*Uit uw verborgenheid hebt Gij ons aangesproken,
de weerstand van de nacht met heilig vuur gebroken.
Gij brandt uw eigen naam voorgoed in onze dagen
en schrijft in ons bestaan uw woord van welbehagen.*

*Uit uw verborgenheid nu aan de dag getreden,
hebt Gij uw heil gezocht bij mensen hier en heden.
Zoals Gij kwam om ons met vrede te ontmoeten,
laat het ook vrede zijn waarmee wij U begroeten.*

*Uit uw verborgenheid ons zo te na gekomen,
deelt Gij in onze nacht en zaait er nieuwe dromen.
Zolang het donker duurt, de moed ons wordt ontnomen,
voed ons dan met de hoop dat Gij voorgoed zult komen.*

*Uit uw verborgenheid ontsteekt Gij licht op aarde,
wilt Gij ons warmen met de gloed van uw genade.
Wij delen met elkaar het licht, het lied, de zegen.
Wij zijn uw kandelaar, wij gaan het donker tegen.*

– Sytze de Vries, *Lied 500*

ze naar de eigen tijd vrij interpreteerde: Jezus. Hij inspireerde zijn volgelingen met zijn vaak aanschouwelijke uitleg van de (hebreeuwse) bijbel³ dusdanig, dat hij een gevaar begon te worden voor de autoriteiten. Hij liet zich de mond niet snoeren en dat kostte hem zijn leven. Zijn volgelingen wisten zich daarna geen raad en zochten steun bij elkaar.

Zeven weken later na dat Paasgebeuren waren Jezus' leerlingen weer in Jeruzalem bijeen om het joodse wekenfeest (ons Pinksteren) te vieren. Ze vierden het feest, zoals dat gebruikelijk was door uit de Tora te lezen, misschien wel over de gave van de tien woorden op de berg Sinai.⁴ Hun leermeester was er niet meer; wat te doen? En juist op dát moment gebeurde er iets wonderlijks: met een windvlaag daalden er 'tongen als van vuur' neer op hun hoofden.⁵ Volgens het verhaal werden zij vervuld met Heilige Geest en gingen zij 'in tongen' spreken, dat wil zeggen dat iedereen hen in de eigen taal kon verstaan. Het zichtbaar ontvlammen boven de hoofden markeerde hun plotselinge besef dat ze in actie moesten komen en vol vuur moesten vertellen van die bijzondere mens Jezus, die de bijbel voor hen geopend had. Hij had hen, met de leefregels uit de Tora, een weg gewezen om mensen dichterbij God te brengen, door hen te inspireren, te bemoedigen en te troosten. Hen was een licht opgegaan dat nooit meer is gedoofd, tot op de dag van vandaag. +

1 Ex. 3, 1 - 14

2 Dt. 1, 33

3 Tenach, ofwel het Eerste Testament. Een ander testament was nog niet geschreven!

4 Gelezen tijdens Sjawoet, het wekenfeest

5 Hand. 2: 1-13

Ontvlammen

Bij mij is pas op mijn 53ste ADHD vastgesteld. Veel te laat.

Dat komt in de eerste plaats omdat ik een vrouw ben, en ooit beweerd werd dat ADHD niet bij vrouwen voorkomt. In de tweede plaats omdat ik onder het kopje 'het dromerige type met ADHD' val. Het type dat de hele dag op de bank kan zitten met een boek. En toch, ja toch, heb ik heel erg ADHD.

Het ontdekken en erkennen van mijn syndroom was heftig. Na een gelukkige kindertijd kwam er een verwarrende periode met vallen en opstaan. Niet wetend hoe uit deze onveilige situatie te komen, dienden zich depressies aan als gevolg. Ook uitte het zich in het niet afronden van studies, het stuklopen van vriendschappen en relaties, en allerlei andere problemen met het functioneren in de maatschappij. De diagnose die ik uiteindelijk kreeg kwam als een verlossing en een bevrijding. Er kwam een beetje licht in de duisternis. Ineens vielen er dingen op zijn plek. Ineens bleek

vuur om zinvol te leven

ik niet 'gek' te zijn. Ineens kon ik dingen een plaats geven en leren begrijpen.

ADHD is niet te genezen; wel kunnen medicijnen, tips en handvatten meer richting geven aan het leven. Handvatten om beter te focussen, handvatten en trucs om de dag beter in te delen en ingewikkelde problemen aan te gaan. Ik worstel nog steeds, maar kom veel vaker boven. Door deze bevrijding is er meer rust gekomen in mijn hoofd en kan ik aan een doel, c.q. zingeving in mijn leven gaan werken. Anderen met ADHD behoeden voor het leven dat ik heb gehad wordt mijn taak. Van overleven naar leven, van donker naar licht. Van gedoofd vuur naar ontvlammen.

Omdat er in de gezondheidszorg veel bezuinigd wordt, is er grote vraag naar ervaringsdeskundigen die hun expertise kunnen inzetten. Met behulp van training ga je van ervaring naar ervaringsdeskundige naar professional. Ik heb mij al aangemeld voor de eerste cursus en kan niet wachten op mijn diploma. Nu heb ik twee inspiratiebronnen, en dus het vuur om zinvol te leven. Mijn bijdrage aan de maatschappij is de ADHD-medemens proberen te behoeden voor onverklaarbaar persoonlijk leed, zoals ik dat heb meegemaakt. En *last but not least* het uitdragen van het doopsgezind gedachtengoed natuurlijk! +

Monument

Lange rokken en allemaal hoedjes.
Zwart pakken en serieuze gezichten.

Ik nader een grote reformatorische kerk. Het dodelijk ongeluk van de 44-jarige Harm* brengt mij in deze omgeving waar ik anders nooit kom. Harm, een grote innemende vent. Vader van drie kinderen en man van Minke*, zomaar uit het leven gezwiept. Iedereen die hem kent blijft verbijsterd achter.

Ik zet me schrap voor de kerkdienst. De kerk is vol, duizend mensen. Naast me gaat een vrouw van tegen de zeventig zitten, samen met haar man. Knot stevig onder haar hoed. De liturgieën zijn op. Ik zeg tegen haar dat ik wel samen met mijn man kan kijken, dat ze ons boekje wel mag gebruiken. Ze kijkt me aan. Ik voel hoe ze mijn korte kapsel zonder hoedje ziet en mijn rok net boven de knie. Ze zegt: 'Nee hoor, houdt u die maar. Dan kan u thuis het Woord van de Here nog eens tot u nemen.' Ik glimlach beleefd en knik. Ondanks het verdriet voel ik irritatie omhoog kruipen. Ze moest eens weten hoe vaak ik het 'Woord van de Here' tot me neem. Maar dat valt buiten haar referentiekader: een vrouw op de kansel.

Ik kijk om me heen naar al die jonge vrouwen die straks wel thee mogen schenken en broodjes smeren, maar niet in de kerkenraad mogen. Al die vrouwen, die wel voor de kinderen mogen zorgen,

maar geen carrière kunnen najagen. Al die jongens en meisjes die misschien op een dag verliefd worden op iemand van hun eigen geslacht, of zelf met gender worstelen. Ik voel een kramp opkomen. Dat je niet mag zijn wie je bent – en dat, als je dat toch doet, je er niet bijhoort, zondig bent. Nóg zondiger, want van nature zijn we al zondig, is hier de gedachte. Dat, als je niet past in het reformatorische plaatje, dat een breuk betekent met familie en met de kerk waar je jarenlang deel van bent geweest. Ik weet dat het hier zo gaat, en weet tegelijk dat het altijd genuanceerder is. Toch smeult er iets bij mij omdat het zo schuurt met waar ik in geloof.

Terwijl de kerkdienst begint hoor ik woorden over deze aardse woestijn, over dat de Here tot zich heeft genomen, over hoe de Here zal omzien naar de weduwe. Over hoe de jeugd zich aangesproken mag voelen door de dood – want waar zou jij nu zijn als je dood bent? De woorden kletteren als koude regen op het verdriet dat ik voel voor Minke en de kinderen. De taal staat ver af van mijn theologie, van mijn godsbeeld. Zou ze nu geen behoefte hebben aan woorden die troosten, aan mooie herinneringen, aan een God die dit ook niet begrijpt?

Maar dan wordt er een psalm aangeheven. Op hele noten. De taal is zo oud, zo archaïsch, dat ik eigenlijk niet weet wat er wordt gezongen. Duizend mensen geven stem aan het moment. In klanken wordt het verdriet samen gedragen, wordt Harm geëerd, wordt er een monument opgericht. Met een enorme kracht worden al mijn oordelen, boosheid en irritaties weggeblazen. Hier wordt iets bovenmenselijks gedaan. Als een soort *Amish barn raising* wordt aan het onmogelijke een dak gegeven. In het trage, luide zingen, in duizend stemmen, wordt de tragedie van het leven gedragen. Worden de achterblijvers met een trouw omheind waar geen woorden voor zijn, maar die standhoudt tot in de eeuwigheid. Een vuur dat nooit meer dooft, hoe dan ook. +

* Harm en Minke zijn gefingeerde namen